

необхідну інформацію є повними і точними (наскільки вони адекватні). Для того, щоб зрозуміти об'єктивність і суб'єктивність інформаційних потреб, необхідно точно знати, яка інформація потрібна для вирішення завдання, а потім зіставити уявлення суб'єкта про цю інформацію з самою інформацією. Поняття «інформаційна потреба» пов'язане з такими поняттями, як «інформаційний інтерес», «інформаційний запит». Ті документи, які відповідають інформаційному запиту, можна визначити як правильні, об'єктивні, а ті, які не відповідають, — суб'єктивні.

Інформаційний інтерес, як і інформаційний запит є вираженням інформаційних потреб, активною формою їх існування. Будучи необхідною ланкою в даній тріаді, інформаційний інтерес виявляється на стадії інформаційно-споживчої діяльності. Саме цим обумовлюється внутрішня структура діяльності людини по формуванню інформаційної потреби. Характерною межею інформаційного інтересу є специфічне виборче відношення до інформації, яка поступає до інформаційних каналів і джерел, та потенційно здатні задовольнити особистісні інформаційні потреби людини. Інформаційний запит, що є третім елементом згаданої тріади, інколи називають «знанням про незнання» тієї необхідної інформації, яка в даний момент людині невідома, але потрібна для усунення проблемної ситуації, яка виникла в його діяльності. Формулюючи запит, особистість враховує лише свою інформаційну потребу. Проте запит не може виникнути без знання про суть необхідної інформації. Уявлення про неї «закладене» в інформаційному потенціалі людини, якою він володіє в даний період часу у відповідної наукової області.

Таким чином, інформаційні потреби читачів потребують подальшого вивчення, тому що саме вони формують інформаційні напрями бібліотечного обслуговування.

УДК 351.751:021.8(477)

Ярмак Наталя Олександрівна,

студентка факультету бібліотекознавства та інформатики, Зкурус

Харківської державної академії культури

пошт. адреса: ХДАК, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, 61057, Україна

ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ЦЕНЗУРИ В УКРАЇНІ

Проблема цензури в бібліотечній справі є актуальною, оскільки саме цензура в усіх її різновидах та проявах завжди була одним із засобів формування інформаційно-бібліотечної політики. Адекватне розуміння історії цензури допоможе нам уникнути в майбутньому виникнення проблеми доступу до інформації.

Цензура є соціальним явищем, оскільки застосовуючи її у вигляді сформованої системи заборон, держава обмежує кількість інформації, потрібної

суспільству. Приховуючи або спотворюючи правдиву інформацію, цензура виконує функцію потужного пропагандистського механізму, що обмежує свободу людини у вільному виборі отримувати ту інформацію, яка її найбільше цікавить.

Існує декілька визначень слова «цензура».

Але явище цензури можна розглядати в ширшому контексті, зокрема як певний цензурний режим, а цензуру як один із засобів встановлення та існування певного соціально-політичного ладу, оскільки від цензурного режиму залежить ступінь розповсюдження тієї чи іншої інформації в суспільстві. Існуючий в суспільстві цензурний режим, за допомогою встановлених певних правил, обмежує свободу слова та друку.

Цензура як соціальне явище виникло ще за часів Київської Русі, після прийняття християнства. Книжковий склад бібліотек контролювався духовенством. З IV століття видатні візантійські богослови, перешкоджаючи розповсюдженню літератури сумнівного характеру, давали вказівки про ставлення грецького духовенства до релігійних творів. У Київській Русі вони отримали назву списків «істинних» і «ложних» книжок.

В Російській імперії цензура розпочала своє існування за часів царя Олексія Михайловича, який зробив першу спробу поставити діяльність чернігівської та Києво-Печерської друкарень, які ніколи не залежали від будь-яких урядових чинників, під свій контроль. Справу довершив Петро I, який своїм відомим указом від 5 жовтня 1720 року підпорядкував усі вільні друкарні в Україні цензурі духовної колегії й заборонив друкування в Києві й Чернігові книг, «не согласных российскими печатми» (тобто, тогочасною українською мовою). У загальній формі цей указ був повторений 1721 року. Остаточно діяльність вільних друкарень заборонила 1796 року Катерина II.

Після бунту декабристів у новому статуті про цензуру від 15 липня 1826 року відчувається прагнення влади не лише обмежувати й гальмувати розвиток громадської думки, а й спрямувати її в потрібне русло.

Ще жорстокішими були зміни до цього ж закону після революційних подій у Франції 1830 року. А з 1832 року для заснування будь-яких видань потрібен уже був «височайший дозвіл царя».

Валуєвський (1863 р.) та Емський (1876 р.) циркуляри – безперечний доказ розвитку цензури в другій половині ХХ століття.

За часів СРСР цензура набуває ідеологічного забарвлення. Особливу небезпеку для формування нового політичного устрою становили друковані видання. Книги, зокрема, виявилися досить небезпечним носієм різного роду інформації, що часом не укладалася у "прокрустове ложе" комуністичного вчення. Так, наприклад, 1919 року вийшла обов'язкова постанова Наркомосу РСФРР "Про порядок реєстрації та обліку книг, що видаються в Києві", у якій чітко прослідковувалися певні елементи цензурної діяльності.

Початок діяльності цензурних органів у нас датується 11 серпня 1922 року, коли постановою Раднаркому республіки при Народному комісаріаті освіти УРСР створили Центральне управління в справах преси. Це — своєрідний спадкоємець Головного цензурного управління царської Росії, який

пізніше, 1966 року, одержав нову назву Головне управління з охорони державних таємниць у пресі при Раді Міністрів УРСР.

Однією з форм викреслень з історії імен викритих партією, «ворогів народу», яку широко запроваджували цензурні відомства, особливо у 20—30-х роках, стало ретельне заклеювання цупким папером окремих рядків змісту тих одиничних видань, які спрямовувалися у спецфонди. На тих рядках зазначені прізвища й назви статей авторів, які пізніше були репресовані радянською владою, а отже, заборонені для згадування у відкритій пресі.

Можна зробити висновок, що цензура існувала в Україні майже протягом всього її існування - від часів Київської Русі і до сьогодні.

**«Електронний каталог – як ресурс та послуга»
у рамках секції НМБК МОН України з обробки документів та ведення
довідкового апарату**

УДК 025.34:024

Водолазская В. М., зав. отделом науч. обработки фондов и орг. каталогов
Научная библиотека Донецкий национальный университет
Адрес: ул. Университетская, 24, г. Донецк, 83001, Украина
Тел. (062) 305-23-78.

E-mail: library.div@donnu.edu.ua

Сайт: <http://library.donnu.edu.ua/>

**ЭЛЕКТРОННЫЙ КАТАЛОГ НБ ДонНУ В СИСТЕМЕ
БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ.**

На различных этапах создания системы ЭК НБ ДонНУ приоритетным заданием оставалось эффективное обслуживание читателей за счет постоянного совершенствования поисковых возможностей системы. Сегодня ЭК НБ ДонНУ является частью интегрированной системы, работающий в реальном времени, решающий ряд задач, направленных на автоматизацию библиотечных процессов. АБИС ДонНУ поддерживает международные коммуникативные форматы, используемые для международного обмена библиографическими данными (MARC21, UNIMARC, RUSMARC). ЭК включает библиографические записи, организованные по стандартным правилам описания. Возможность удаленного заказа литературы, доступ к ЭК библиотеки, доступ к литературе, хранящейся в электронном виде – это те задачи, которые стали приоритетными в связи с развитием новых технологий, повсеместным использованием локальных сетей, а также глобальной сети INTERNET. В настоящее время ЭК ДонНУ содержит более 175000 записей, охватывающих более 100000 единиц хранения фонда библиотеки.

В АБИС ДонНУ реализованы средства настройки индивидуальных рабочих мест. Автоматизированные рабочие места (АРМ) несут основную функциональную нагрузку.